

Restauratie “de verloren, maandag” te Torhout

Geachte dames en heren,

Toen mij vanuit het stadsbestuur gevraagd werd te voorzien in een muurvullend concept ter vervanging van een werk dat uit deze zaal sedert 1988 verdwenen is , dan rijst vanzelfsprekend de vraag in welke mate en op welke wijze dit op een verantwoorde manier kan gebeuren.

Als restaurator sta ik in de eerste plaats voor een dilemma: moet deze invulling op een eigentijdse manier gebeuren, zoals ons door sommige restauratietheorieën wordt voorgehouden, of mag ik mij veroorloven eerder te opteren voor een aanpak die refereert naar het verdwenen werk waarbij ook het oorspronkelijk concept wordt gevolgd.

In het eerste geval zou ik de muur kunnen bekleden met, bij voorbeeld, een video installatie, die beelden zou brengen over de Torhoutse keramiek, eventueel zelfs met een interactieve link naar de bezoekers toe, in het andere geval zou ik mij eerder moeten aansluiten bij de resterende beschilderingen, waarbij ik mij zou inleven in de geest, waarin deze werken tot stand kwamen.

Hoe origineel en hoe kunstzinnig een video installatie (of om het even welk soort installatie) ook moge zijn, het zou, zeker in het begin, ongetwijfeld een schok teweeg brengen bij heel wat kijkers, waarvan sommigen zich nog de oorspronkelijke schildering (vaag) zouden herinneren. Ook al zijn wij ervan overtuigd dat na die eerste schok er na verloop van tijd er een zekere gewenning zou optreden.

Toch hebben wij geopteerd voor een meer conservatieve aanpak, waarbij aansluiting wordt gezocht met de andere schilderijen die de zaal bekleden.

Eens deze keuze gemaakt is het belangrijk na te gaan wat deze schilderijen voorstellen en op welke manier zij tot stand zijn gekomen.

Over het thema van de voorstelling kunnen wij kort zijn: zij stellen de dagen van de week voor, waarbij, spijtig genoeg, de "maandag" de biezen heeft gepakt. Het is dan ook logisch dat voor de nieuwe schildering de voorstelling van de maandag als thema wordt genomen.

Wanneer wij naar de andere, nog bestaande werken, kijken dan zien wij dat voor de uitwerking beroep gedaan werd op allegorische voorstellingen, met referenties naar de late 17de en vooral 18de eeuw. Men spreekt hier van "gobelins" (het is te zeggen: wandtapijten), doch hier wil ik wel opmerken dat echte wandtapijten nooit in een lambrisering werden ingewerkt, doch steeds los aan de muren werden opgehangen.

Zij werden waarschijnlijk op het eind van de 19de eeuw uitgevoerd en wij goed kijkt zal op minstens één van de werken de vermelding "E. Duyvewaardt, décorateur, Roulers" terugvinden. Naar alle waarschijnlijkheid zijn de voorstellingen overgenomen uit één van de vele modellenboeken die in dit geval ter beschikking stonden voor decoratieschilders. Terloops gezegd, modellenboeken voor decoratie en architectuur zijn reeds van in de zestiende eeuw volop in omloop. Het zou misschien interessant zijn om in het archief van de stad meer te weten te komen over de omstandigheden waarin dit werk is tot stand gekomen.

In feite zouden wij kunnen zeggen dat deze werken op geen enkele manier zijn wat zij pretenderen te zijn: het zijn enerzijds geen wandtapijten en het zijn anderzijds ook geen schilderijen uit de 18de eeuw!

Met deze vaststelling staat men dan, als restaurator, wat minder huiverig om “in de trant van...” een soort pastiche te maken die aansluit bij de andere voorstellingen.

Als symbool voor de voorstelling van de “maandag” werd de Romeinse “Diana” of de Griekse “Arthemis”, de godin van de jacht, gekozen, die op haar hoofd een diadeem draagt die bekroond is door een maansikkel. Bij de keuze van de afbeelding werd geopteerd voor een figuur die helemaal aansluit bij 18de eeuwse voorstellingen van deze godin. De keuze was vrij arbitrair daar geen enkele foto of tekening voorhanden was van het oorspronkelijk werk. Wellicht zou men met veel geluk in de archieven nog tekeningen hiervan kunnen terug vinden.

Wie de kunstgeschiedenis overloopt ziet dat er heel wat voorstellingen van Artemis bestaan, doch steeds komen een aantal attributen terug: de wapperende kleren, de dieren die haar omringen, de boog, de pijlen met pijlenkoker evenals het bos in de achtergrond. Het zijn deze attributen die men ook terug vindt in deze voorstelling.

Bij de uitwerking van het geheel – en daar wil ik als restaurator van kunstwerken de nadruk op leggen- is het zeker niet de bedoeling geweest het werk “als een origineel” te doen voorkomen.

Wie de oorspronkelijke nog bestaande werken vergelijkt met de nieuwe voorstelling zal, na aandachtig kijken vlug de verschillen opmerken. Overigens werd ervoor gezorgd dat hier en daar bewust werd afgeweken van de modello's, met soms een letterlijke knipoog naar de kijker.

De afwerking van het schilderij gebeurde in temperaverf, een verf waarbij pigmenten worden gemengd met eierdooier en water. Deze verf doet bijzonder mat en warm, anders dan dit het geval zou zijn bij het gebruik van olieverf, die niet alleen blinkend is doch ook de kleurintensiteit van het pigment verandert. Door het aanwenden van deze temperatechniek komt men heel dicht bij het visueel aspect van een wandtapijt (hier "Gobelin" genoemd naar de tapijtweverij die Lodewijk XIV oprichtte omdat de invoer van Vlaamse tapijten te duur was voor de schatkist). Tempera zorgt er bovendien voor dat het licht mooi weerkaatst wordt, waardoor de kleuren visueel veranderen naargelang de lichtinval.

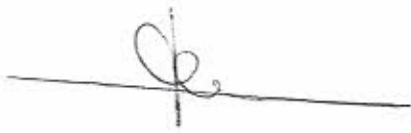
Het was zeker geen sinecure om dergelijke opdracht op een verantwoorde manier tot een goed einde te brengen. Wij zijn er ons overigens van bewust dat sommigen wellicht de voorkeur zouden kunnen geven aan een andere, minder conservatieve, aanpak. Ik heb zelf overigens daar straks gewag gemaakt van de mogelijkheid tot een meer eigentijdse benadering, maar ik heb daarbij ook verantwoord waarom aan de huidige oplossing de voorkeur werd gegeven.

Er blijft dan nog enkel te hopen dat het originele werk, dank zij de speurzin van velen, terug te voorschijn mag komen, waarbij, vermoed ik, toch enig restauratiewerk noodzakelijk zal zijn! In dat geval stel ik mij dan ook, nu reeds, ter beschikking om de nodige restauratiewerken uit te voeren!!!

Tot besluit dank ik zeer gemeend het stadsbestuur van Torhout voor het vertrouwen dat het mij gegeven heeft voor de uitvoering van dit werk.

Vanzelfsprekend blijf ik graag ter beschikking voor het beantwoorden van vragen die zich in verband met het huidige werk kunnen stellen.

Dank u

Frederik Cnockaert.

Kerat buba
Hoogweg 42
8940 Wervik
www.kerat.be
0495 / 51 33 87
info@kerat.be

Restauratie atelier voor
schilderijen en beelden.

